

DOF - Dansk Ornitologisk Forening

Fugleværnsfonden fejrer 50 år: Stubbe Sø er en af fondens 21 natur-perler

Fugleværnsfonden fejrer i år, at den har givet fuglene forbedrede levevilkår på 1000 hektar jord i 21 reservater gennem 50 vigtige år. Nu er en storslået jubilæumsbog med fotos og fortællinger fra fondens reservater udkommet. Her kan du læse et uddrag fra kapitlet om Stubbe Sø, et af kapitlerne fra bogen, som du kan købe via link nederst.

*Topmejsen kan ses ved Stubbe Sø. Topmejsen er den mest selvhjulpne af de hulrugende mejser. Den kan selv hakke et hul ud, hvis det skal være.
Foto: Albert Steen-Hansen*

Hvor overdrevet møder engen, jager den rødryggede tornskade græshopper med hurtige styrtdyk i den åbne vegetation, mens den hvæser, hvis den bliver forstyrret. Tornskader er ikke just tenorer.

Mod syd overlader det let skrånende overdrev scenen til den flade og vidt åbne eng, der sender en saftiggrøn hilsen i retning af søens blå. Fugleværnsfondens reservat på nordøstbredden af Stubbe Sø er et trekløver af skov, overdrev og eng. Fra naturtype til naturtype kan man spadserere ud til endestationen yderst på en plankesti, der leder frem til det store overblik ved bredden af søen.

Den varierede natur, der på spadsereturen mod søens bred skifter karakter fra skov til lysåbent overdrev og blomsterrig eng, er et resultat af målrettet naturpleje. På apostlenes heste går det i stille gang og uden et vrinsk ad en smalsti gennem fyrreskoven. En sortmejsje synger en kende vemodigt fraden mørke plantage i nabolaget. Monokulturer animerer til mol.

I et virvar af træer, der er væltet af vind og alderdom, begiver man sig gennem et beskedent dansk svar på et vildnis. Stien afstikker en sikker kurs gennem træer, der for længst har lagt deres tid på rødderbag sig. Nu er de pensionerede og passive. De er knækkede og flossede.

Men de er ikke blevet mindre attraktive med alderen, snarere tværtimod. I takt med deres nedbrydning er de blevet hjemsted for svampe, insekter, dyr og fugle.

Sortspætten kommer her. Europas største spætte. På størrelse med en allike og med en stemme, der giver skoven storhed. Og dens mindre fætter, den store flagspætte, hakker i det døde ved og tjekker den løse bark, for her kan det myldre med en menu af myrer og larver.

Så åbner skoven sig og bliver venligt stemt. Vi er nået til overdrevet, hvor lyset er inviteret med på turen. Da begynder Fugleværnsfondens reservat ved bredden af Stubbe Sø, Djurslands største ferske vandflade og en af Jyllands største søer, for alvor at leve og folde sig ud. Hedelærken synger så smukt med sine bløde fløjtetoner, at dmå kandidere til titlen som mesteren blandt virtuose lærker.

HedeDanmark har med maskinkraft banet vejen for en rigdom af arter i reservatet. Der er fældet nåletræer, der ellers ville slukke for lyset i den lysåbne skov og viske overdrevet ud og i stedet tegne et artsfattigt terræn. Uden denne pleje ville hedelærken næppe have slået sig ned.

På engen har Fugleværnsfondens arbejdsgruppe fældet elletræer, som ofte står på spring til at slå rod og skabe skygge i fugtige terræner. Scenen er sat til lyselskende majgøgeurter, de okseblodrøde orkidéer. Kvierne er sluppet løs i en fold, så de kan færdes frit mellem naturtyperne fra sidst i maj til ind i december. Kreaturer giver kokasser.

Kokasser giver et afkast af insekter. Insekter giver fugle, og fugle giver de besøgende glæder og oplevelser. For enden af de græssende dyr yder reservatet ved Stubbe Sø livsrum til overdrevsskarnbasser, møgbiller, gødningsrovfluer eller måske en lille mæggraver eller en måneplettet møgkær, der mange steder er forsvundet fra det danske landskab al den stund, at de fleste klattende husdyr er kommet på stald. Landbrugserhvervet har taget en kovending fra udeliv til indeliv.

I et land, der ellers står i gødningsoverskud til halsen, er der næsten ingen kokasser under åben himmel, hvor skarnbasser og andre møgdyr, skrevet med al respekt, kan leve deres liv i lort.

Stære og vipstjerter fattes føde, når den friske gødning fra kvæg, heste og får forsvinder fra det fri, så insekterne mister levevilkår.

Men ved Stubbe Sø er der servering. Og stærene kvitterer med en sang i gæstgiveriet. Også tornskaderne jager skarnbasser fra gødningen.

I bolig nummer 88 bor en rødstjert kvit og frit med Fugleværnsfonden som vært. Arten kvitterer med et kuld unger. Foto: Allan Gudio Nielsen

Reservatet er ikke kun hjemsted for oaser af kokasser, der serverer en menu fra den danske insektfauna. Også redekasser sætter deres præg på terrænet ved søen. Helt præcist hænger der 129 fuglekasser i Fugleværnsfondens område. Næsten halvdelen af kasserne er beboet hvert år. Og flere end 100 af dem har på et eller andet tidspunkt været optaget af småfugles familieliv.

Fugleværnsfondens almennyttige fugleboliger på Djursland er i høj kurs. De hulrugende fuglearter har fået en håndsrekning, og den brogede fluesnapper har formentlig sat en Danmarksrekord ved Djurslands største sø.

Hele 11 par brogede fluesnapper har ynglet i redekasserne i den samme sæson. Det er en af de tætteste kendte lokale bestande for den brogede insektæder, der ellers kun yngler fåtalligt og spredt i Danmark.

Broget fluesnapper yngler spredt og fåtalligt i Danmark, men den lysåbne og insektrige skov ved Stubbe Sø huser Danmarks måske tætteste bestand af arten. Foto: John Larsen

Et år ynglede også 32 par musvitter i redekasserne. Det var formentlig Østjyllands tætteste bestand af mejser. Det er også sket, at flagermus er flyttet ind og har taget logi i en af kasserne.

Hvis man tager et kig i historiens bakspejl, har Stubbe Sø skiftet fremtoning adskillige gange. I slutningen af den seneste istid levnedes den smeltende og kilometertykke kappe af is, der langsomt trak sig tilbage, en klump is på Djursland. Da isklumpen smeltede, lå Stubbe Sø tilbage som en vandfyldt hulning, et såkaldt dødishul.

For cirka 7.000 år siden, da stenalderhavet havde sin storhedstid og største udbredelse, var Stubbe Sø den inderste og vestligste del af en lavvandet fjordarm, der strakte sig fra vore dages Kattegat ind i landet. I takt med landets hævnings løb fjorden ud i havet og forsvandt af syne, men den 3-4 meter dybe Stubbe Sø blev liggende, hvor den ligger i dag som et hul og en naturskønhed i den østlige del af Mols Bjerge Nationalpark.

I 1800-tallet kom afsættet til den fremtoning, Stubbe Sø har i dag.

Efter århundreder med landbrug i søens nabolag var jorden for godt 200 år siden udpint, og heden bredte sig med lyng og andre nøjsomme dværgbuske. Sandflugt prægede dengang store dele af det ludfattige Jylland, og for at dæmpe på sandets flugt og ødelæggelser plantede man nåletræer. Mange af dem var træarter, der ikke hørte naturligt hjemme i Danmark. De blev indført, fordi de voksede hurtigt, så de effektivt kunne bremse sandets flugt.

I dag er Stubbe Sø bogstaveligt talt omringet af tæt og ensartet nåleskov, der vokser på næringsfattigt sand. Og søen og dens fugle rigdomme er svære at komme til. Fugleværnsfonden slår en kile ind i det lukkede skovterræn og åbner for landskabet og søens seværdigheder.

Måske kommer havørnen forbi for at jage vandfugle eller prøve fiskelykken. Måske ser man en fiskeørn styrtdykke, eller måske får man et glimt af isfuglen over søens vande under den åbne himmel.

Fakta: Stubbe Sø

- I 2002 blev 23,5 hektar af området nord for Stubbe Sø skænket til Fugleværnsfonden af arvingerne efter boghandler Petersen fra Grenå. Den 376 hektar store Stubbe Sø og dens omgivelser har været fredet siden 1963.

- Stubbe Sø er EU-habitatområde, fordi man vil sikre søens tilstand som en naturlig næringsrig sø med store flydeplanter og som et levested for odderen og rastepads for mængder af vandfugle. Søens største dybde er 6 meter. Middeldybden er 2,9 meter.

- Fra en P-plads nær Gravlev nordøst for søen leder skiltning og et stisystem til reservatet. Publikumsfaciliteterne byder på en informationstavle med en planche, der ved rutens begyndelse giver overblik over området. Man kan også forsyne sig med en folder, inden man begiver sig af sted på trampestierne. Der er tre bænke i området. En i skoven med udsigt til foderautomater for småfugle, en på skrænten med udsigt over engen og en ved søbredden.

- Stubbe Sø og landområderne omkring søen er privatejede, og søen er de fleste steder svært tilgængelig og vanskelig at overskue.

- Fugleværnsfondens drift åbner skoven og fremmer overdrevets lysåbne natur. Staten ejer et mindre areal ved søens sydøstlige hjørne nær Stubbe Bro og Enge. På arealet står et fugletårn, der giver overblik fra søens østlige bred til et langt kig mod vest.

Læs mere om Stubbe Sø og se mange flere fotos i [Fugleværnsfondens nye jubilæumsbog](#), som du kan købe i [Naturbutikken](#) og hos Fugleværnsfonden.

SE VIDEO: Broget fluesnapper synger i Vaserne, et af Fugleværnsfondens reservater

Broget fluesnapper - Sådan synger Danmarks fugle

 Dato:
09. 06. 2016

 Skrevet af:
Jan Skriver

 Fotos af:
Albert Steen-Hansen
John Larsen
Allan Gudio Nielsen

 Emner:
LOKALITETER

 Tags:
FUGLEVÆRNSFONDEN

Kilder

Fugleværnsfonden

Naturbutikken